

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

AJÁNLÁSOK

TANÁCS

A TANÁCS AJÁNLÁSA

(2021. március 12.)

a romák egyenlőségéről, társadalmi befogadásáról és részvételéről

(2021/C 93/01)

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre és különösen annak 19. cikke (1) bekezdésével együtt értelmezett 292. cikkére,

tekintettel az Európai Bizottság javaslatára,

mivel:

- (1) A 2000/43/EK tanácsi irányelv⁽¹⁾ meghatározza a faji vagy etnikai származás alapján történő megkülönböztetés elleni küzdelem keretrendszerét az egész Unióban, mégpedig a foglalkoztatás, az oktatás, a szociális védelem, így a szociális biztonság és az egészségügyi ellátás, a szociális előnyök, valamint az árukhöz és szolgáltatásokhoz, többek között a lakhatáshoz való hozzáférés vonatkozásában. Ennek az ajánlásnak az egyik célja az, hogy a tagállamok hatásköreinek sérelme nélkül hozzájáruljon az említett irányelv hatékony végrehajtásához.
- (2) A Tanács 2008/913/IB kerethatározata⁽²⁾ arra kötelezi a tagállamokat, hogy nyilvánítsák bűncselekménnyé a faj, bőrszín, vallás, származás vagy nemzeti, valamint etnikai hovatartozás alapján erőszakra vagy gyűlöletre való nyilvános uszítást, továbbá, hogy biztosítsák azt, hogy a rasszista és idegengyűlölő indíték súlyosbító körülménynek számíton, vagy az ilyen indítékot a nemzeti bíróságok a büntetések kiszabásánál figyelembe vehessék. Ez az ajánlás a romák elleni gyűlöletbeszéd, gyűlölet-bűncselekmények és erőszak ellen irányuló intézkedések megerősítését célozza. A 2012/29/EU európai parlamenti és a tanácsi irányelvnek⁽³⁾ megfelelően ezen ajánlásnak az is célja, hogy előmozdítsa az ilyen bűncselekmények roma áldozatainak támogatását.
- (3) A szociális jogok európai pillére olyan elveket és jogokat fogalmaz meg, amelyek célja, hogy támogassák és fokozzák a szociális méltányosságot, tekintet nélkül a nemre, a faji vagy etnikai származásra, a vallásra vagy meggyőződésre, a fogyatékosokra, a korra vagy a szexuális irányultságra. A szociális jogok európai pillérében foglalt elvek végrehajtása szempontjából kulcsfontosságúak a megkülönböztetés és a társadalmi kirekesztés magas kockázatának kitett csoportok – például az ezen ajánlásban szereplő csoportok – védelmét és támogatását célzó intézkedések, amelyeknek általános intézkedésekkel kell párosulniuk. A pillér megvalósítása közös politikai kötelezettség és

⁽¹⁾ A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (HL L 180., 2000.7.19., 22. o.).

⁽²⁾ A Tanács 2008/913/IB kerethatározata (2008. november 28.) a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről (HL L 328., 2008.12.6., 55. o.).

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 315., 2012.11.14., 57. o.).

felelősség. A pillért mind uniós, mind tagállami szinten az adott hatáskörökön belül, a különböző társadalmi-gazdasági környezetek és a nemzeti rendszerek különbözőségének, többek között a szociális partnerek szerepének figyelembevételével, valamint a szubszidiaritás és az arányosság elvének maradéktalan tiszteletben tartásával kell megvalósítani.

- (4) Ez az ajánlás az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival összhangban az egyenlő és befogadó demokratikus társadalmak fenntartható fejlődéséhez is hozzájárul.
- (5) A Bizottság javaslatokat nyújtott be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a 2021–2027-es időszakra vonatkozó közös rendelkezésekről szóló rendeletre, a 2021–2027-es időszakra vonatkozó Európai Szociális Alap Pluszról szóló rendeletre (a továbbiakban: a 2021–2027-es időszakra vonatkozó ESZA+), valamint a 2021–2027-es időszakra vonatkozó Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról szóló rendeletre (a továbbiakban: a 2021–2027-es időszakra vonatkozó ERFA-KA) vonatkozóan. Az említett javaslatokban az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség horizontális elvekként jelennek meg, amelyeket az említett alapok végrehajtása során be kell tartani. A 2021–2027-es időszakra vonatkozó ESZA+-ról szóló javaslatban a jogalkotók kifejezetten felszólítják a tagállamokat és a Bizottságot, hogy az uniós programok végrehajtása során biztosítsák az egyenlőséget és a megkülönböztetésmentességet, továbbá a harmadik országbeli állampolgárok társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítására, valamint a marginalizált közösségek – például a romák – társadalmi befogadására hivatkoznak, amely utóbbi lehetővé tételének feltételeit a nemzeti romastratégiai keretek jelentik. E javaslatok elfogadását feltételezve ezen ajánlás hozzájárul azok hatékony jövőbeli végrehajtásához.
- (6) A Bizottság 2010. március 3-i „Európa 2020: Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája” című közleménye (Európa 2020 stratégia) jelentős lendületet adott a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemnek azáltal, hogy közös európai célkitűzéseket határozott meg a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése, valamint az iskolai végzettség és a foglalkoztatás javítása terén. E célok nem érhetők el a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének javítása nélkül, amelyek tekintetében ez az ajánlás konkrét iránymutatást kínál.
- (7) A Tanács 2011. május 19-én jóváhagyta a Bizottság 2011. április 5-i, „A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című közleményét, amelyben a Bizottság a tagállamokat a romák társadalmi és gazdasági integrációjának átfogó előmozdítására bátorítja, továbbá célkitűzéseket fogalmaz meg az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügyi ellátás és a lakhatás területén. Az eredeti kialakításának korlátai ellenére az uniós keretrendszer fontos hozzáadott értékkel rendelkezik, és a jelen ajánlás is ezt viszi tovább, többek között a keretrendszer végrehajtásából levont tanulságok beépítésével.
- (8) A 2013. december 9-i tanácsi ajánlás⁽⁴⁾ célja a nemzeti romaintegrációs intézkedések fokozása volt. Az ajánlásban a Tanács felkérte a tagállamokat, hogy évente tájékoztassák a Bizottságot az ajánlással összhangban tett minden intézkedésről és a nemzeti romaintegrációs stratégiájuk végrehajtásával kapcsolatos valamennyi előrelépésről. Ez az ajánlás az említett tapasztalatokra is épít, továbbá felülvizsgálja és kibővíti az elvégzendő intézkedéseket.
- (9) A Tanács „A romaintegrációs folyamat felgyorsítása” című 2016. december 8-i következtetéseiben felkérte a Bizottságot, hogy végezze el a nemzeti romaintegrációs stratégiák 2020-ig tartó időszakra szóló uniós keretrendszerének félidős értékelését („mélyreható értékelés”) és ennek alapján tegyen javaslatot a 2020-at követő időszakra vonatkozó kezdeményezésre. Bár a Bizottság az elvégzett mélyreható értékelésben nyugtázta a keretrendszer hozzáadott értékét, azt is megállapította, hogy Európában a romákkal szembeni megkülönböztetés és társadalmi-gazdasági kirekesztésük továbbra sem szűnt meg.
- (10) A mélyreható értékelés és az abból a Tanács, az Európai Parlament, valamint számos európai szintű és nemzeti civil társadalmi szervezet által levont következtetések azt mutatják, hogy meg kell újítani és fokozni kell a romák egyenlőségére és társadalmi befogadására irányuló kötelezettségvállalást. Ezen vállalás keretében különleges figyelmet kell szentelni a megkülönböztetés tilalmára, többek között kezelni kell a cigányellenességet – amely a rasszizmusnak a kifejezetten a romák ellen irányuló formája –, és a társadalmi-gazdasági integráció négy területére kell összpontosítani: az oktatásra, a foglalkoztatásra, az egészségügyi ellátásra és a lakhatásra. A kötelezettségvállalásnak tükröznie kell ezenkívül az egyes csoportok igényeit és a roma népességen belüli sokszínűséget; a vállalás

⁽⁴⁾ A Tanács ajánlása (2013. december 9.) a romák integrációját célzó hatékony tagállami intézkedésekről (HL C 378., 2013.12.24., 1. o.).

keretében be kell vonni a romákat a romák egyenlőségét és társadalmi befogadását célzó stratégiák kialakításába, végrehajtásába, nyomon követésébe és értékelésébe; javítani kell a célok kitűzését, az adatgyűjtést, a nyomon követést és a jelentéstételt; valamint érzékenyebbé kell tenni a legfontosabb szakpolitikákat a romák egyenlőségének és társadalmi befogadásának témájára. Az intézkedések tervezésekor különös figyelmet kell fordítani a nemi dimenzióra.

- (11) Ez az ajánlás az Európai Parlament vonatkozó 2015. április 15-i és 2019. február 12-i állásfoglalásaiban, a Tanács 2016. december 8-i következtetéseiben és a Bizottságnak a 2013 óta évente elkészített jelentéseiben szereplő különböző korábbi megállapításokra is épít.
- (12) „A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című közlemény folytatásaként a Bizottság 2020. október 7-én elfogadott egy csomagot, amely az ezen ajánlásra irányuló javaslatból, valamint az „Egyenlőség-központú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer” című közleményből (a továbbiakban: a 2020. október 7-i közlemény) áll. A 2020. október 7-i közlemény uniós szintű célkitűzéseket, valamint adott esetben célértékeket és minimális kötelezettségvállalásokat határoz meg valamennyi tagállam számára, amelyeket további nemzeti erőfeszítések és uniós támogatások egészíthetnek ki a nemzeti viszonyoktól és az egyes tagállamok területén élő roma népesség számától függően. A legfrissebb adatok szerint az európai polgárok 60 %-a még mindig úgy gondolja, hogy országában nagymértékben elterjedt a roma személyekkel szembeni megkülönböztetés, miközben több mint 60 %-uk egyetért azzal, hogy a romák jobb integrációja a társadalom javát szolgálná ⁽⁵⁾. Ezen ajánlás átfogó célkitűzése, hogy a romák aktív bevonásával megelőzhető a romák egyenlőségét és a kirekesztésük elleni küzdelmet.
- (13) A Covid19-világjárvány ideje alatt a kirekesztett és hátrányos helyzetű roma közösségeket súlyos negatív egészségügyi és társadalmi-gazdasági hatások érték, ami a meglévő egyenlőtlenségek további elmélyülésével, valamint a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázatának további növekedésével fenyeget. Ez az ajánlás igyekszik előmozdítani azon rendszerszintű egyenlőtlenségek csökkentését, amelyekkel a romák szembesülnek, mégpedig adott esetben a tiszta vízhez, a víziközmű-infrastruktúrához és az egészségügyi szolgáltatásokhoz – többek között a védőoltásokhoz – való korlátozott hozzáférésüknek, valamint a társadalomban és többek között a távoktatásban való aktív részvételt lehetővé tévő létesítmények és digitális készségek hiányának a kezelése, továbbá a nagy fokú gazdasági bizonytalanság, a túlszűfolt háztartások, valamint a szegregált telepek vagy táborkok megszüntetése révén.
- (14) Az Unión belül egyre növekvő populizmus és rasszizmus ⁽⁶⁾ összefüggésében a megkülönböztetés elleni küzdelemre és a megkülönböztetés megelőzésére kell összpontosítani, többek között a cigányellenesség elleni fellépéssel, mivel ez egyrészt kiváltó oka a megkülönböztetésnek és a kirekesztésnek, másrészt pedig súlyosbítja is ezeket. Ezt a 2020. szeptember 18-i 2020–2025-ös időszakra vonatkozó, rasszizmus elleni uniós cselekvési terv egy sor, a rasszizmus elleni küzdelmet célzó konkrét tevékenységet tartalmaz. A cigányellenesség szokatlanul elterjedt ⁽⁷⁾ formája a rasszizmusnak, amely abban gyökerezik, ahogy a többségi társadalom a történelem során a – néha akár nem is szándékos vagy nem is tudatos sztereotípiákra és negatív attitűdökre építő – másságalgatózás (othering) ⁽⁸⁾ folyamatában a „cigánynak” tartott emberekre tekint, illetve őket kezeli ⁽⁹⁾.

Az Európai Parlament a 2005. április 28-i, a 2015. április 15-i, a 2017. október 25-i és a 2019. február 12-i jelentéseiben és állásfoglalásaiban 2005 óta használja a cigányellenesség kifejezést. Számos nemzetközi és civil társadalmi szervezet is elismerte a jelenséget, amelyet romaellenes rasszizmusnak és romafóbiának is neveznek. A Tanács a 2016. december 8-i következtetésében megállapította, hogy fel kell venni a küzdelmet „a romákkal

⁽⁵⁾ Az Eurobarométer 493. sz. tematikus felmérése. Diszkrimináció az Európai Unióban (az első eredményeket 2019 szeptemberében tették közzé).

⁽⁶⁾ A széles körben elterjedt rasszizmus továbbra is károkat okoz Európában. Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének 2019. június 20-i kiadványa, amely az alapvető jogokról szóló 2019. évi jelentésen alapul, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019. június 6.

⁽⁷⁾ A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) 1998. március 6-án elfogadott 3. sz. általános szakpolitikai ajánlása a romákkal/cigányokkal szembeni rasszizmus és intolerancia elleni küzdelemről. Az ECRI a 13. sz., a cigányellenesség és a romák megkülönböztetése elleni küzdelemről szóló általános szakpolitikai ajánlásában megerősítette, hogy a „cigányellenesség a rasszizmus különösen tartós, erőszakos, ismétlődő és elterjedt formája”.

⁽⁸⁾ A Cigányellenesség Elleni Szövetség 2017. évi referenciadokumentuma. Innen: http://antigypsyism.eu/?page_id=17.

⁽⁹⁾ A rasszizmus, az idegengyűlölet és az intolerancia egyéb formái elleni küzdelemmel foglalkozó magas szintű uniós csoport 2018. novemberi összegző dokumentuma: Antigypsyism: Increasing its recognition to better Understand and address its Manifestations (Cigányellenesség: a jelenség felismerésének javítása a megjelenési formáinak jobb megértése és kezelése érdekében).

szembeni rasszizmus valamennyi formája, a cigányellenességként is említett jelenség ellen, hiszen ez a társadalmi kirekesztődésük és hátrányos megkülönböztetésük egyik kiváltó oka". A Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) 2020. október 8-án elfogadta a cigányellenesség/a romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés fogalmának jogilag nem kötelező erejű meghatározását ⁽¹⁰⁾.

- (15) A roma népességet célzó intézkedések esetén fontos elismerni bizonyos roma csoportok – többek között a roma nők, a roma fiatalok, a roma gyermekek, a roma LGBTI személyek, az idősebb romák, a fogyatékkal élő roma személyek, a harmadik országok állampolgárai és a hontalan személyek, valamint az EU-n belül mobilis romák – egyedi igényeit és kiszolgáltatott helyzetét ⁽¹¹⁾. Ezért ebben az ajánlásban megjelenik a többszörös megkülönböztetés kezelésének fontossága ⁽¹²⁾. Intézkedésvajaslátokat tartalmaz a roma gyermekek megfelelőbb védelme és befogadása érdekében, mivel őket különös mértékben érinti a megkülönböztetés és a szegregáció.

A 2016. december 8-i tanácsi következtetéssel összhangban az ajánlás kitér arra is, hogyan teremthetők lehetőségek a roma fiatalok számára és hogyan használható ki a bennük rejlő kiaknázatlan potenciál a különböző olyan programokban és intézkedésekben való aktív részvételük fokozásával, mint például az „Ifjúsági foglalkoztatási támogatás: Út a munka világába a következő generációk számára” című, 2020. július 1-jei bizottsági közleményben említettek.

- (16) A roma csoportok sokféleségének elismeréseként a „roma” kifejezés gyűjtőfogalomként használatos számos különböző roma származású csoportra, például a romákra, szintókra, kálókra, cigányokra, romnicselekre és beásokra/rudárikra. A fogalom olyan csoportokra is kiterjed, mint az askáliak, az „egyiptomiak” és a keleti csoportok (domok, lomok, romok és abdálok), valamint a vándorló csoportokra, beleértve a travellereket, a jeniseket vagy a „Gens du voyage” közigazgatási fogalommal megjelölteket, továbbá azokra, akik cigánynak nevezik magukat, anélkül, hogy tagadnák az említett csoport sajátos jellemzőit.
- (17) Az Európai Unión belüli mobilitás összefüggésében tiszteletben kell tartani az uniós állampolgárok szabad mozgásának jogát és e jog gyakorlásának feltételeit. Az említett feltételek közé tartozik az elegendő forrással és teljes körű egészségbiztosítással való rendelkezés, a 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek ⁽¹³⁾ megfelelően. Ezzel egyidejűleg törekedni kell a romák életkörülményeinek javítására, az intézkedéseket kell hozni mind a származási tagállamukban, mind pedig a lakóhely szerinti tagállamukban történő gazdasági és társadalmi integrációjuk elősegítése érdekében.
- (18) Nyugtázva, hogy a tagállamoknak kell megválasztaniuk a saját nyomkövetési módszereiket, többek között az adatgyűjtés megfelelő módszereit, valamint figyelembe véve azt a tényt, hogy az etnikai származással összefüggő információk gyűjtése érzékeny kérdés és egyes tagállamokban nem is lehetséges, ez az ajánlás felhívja a figyelmet arra, hogy az adatgyűjtés – amelyet az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendeletével ⁽¹⁴⁾, valamint a megkülönböztetésmentességgel, az egyenlőséggel és a sokféleséggel foglalkozó magas szintű munkacsoportnak az egyenlőséggel kapcsolatos adatokkal foglalkozó alcsoportja által kiadott, az egyenlőséggel kapcsolatos adatok

⁽¹⁰⁾ <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antigypsyism-anti-roma-discrimination>

⁽¹¹⁾ Ez különféle helyzetekhez kapcsolódik, például az emberkereskedelemhez, amelynek áldozatai főként roma nők és gyermekek.

⁽¹²⁾ A „többszörös megkülönböztetés” kifejezés átfogó fogalom, amely a több ok alapján történő megkülönböztetés valamennyi esetét lefedi, és amely két lehetséges módon nyilvánulhat meg. Öltetheti „halmozott megkülönböztetés” formáját, amikor a megkülönböztetésre több, egymástól függetlenül fennálló ok alapján kerül sor, illetve megvalósulhat „interszekcionális megkülönböztetés-ként”, amikor a megkülönböztetés kettő vagy több oka egymástól elválaszthatatlan vagy megbonthatatlan módon, egymással kölcsönhatásban működik. A többszörös megkülönböztetés elleni küzdelem. Gyakorlatok, szakpolitikák és jogszabályok. Az Európai Bizottság jelentése (2007). Többszörös megkülönböztetés az uniós jogban: a nemek közötti interszekcionális megkülönböztetésre adható lehetséges jogi válaszok. A nemek közötti egyenlőség jogi szakértőinek európai hálózata. Európai Bizottság (2009).

⁽¹³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 158., 2004.4.30., 77. o.).

⁽¹⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (HL L 119., 2016.5.4., 1. o.).

gyűjtésének és felhasználásának javításáról szóló 2018. évi iránymutatással⁽¹⁵⁾ összhangban kell folytatni – igen fontos a roma népesség helyzetét ténylegesen javító intézkedések kidolgozásához. Ezen ajánlásban az is megjelenik, hogy milyen fontos a mutatók nyomonkövetési módszerként történő használata. A 2020. október 7-i közlemény kifejti, hogy a tagállamok a mutatókat az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, a Bizottság és a tagállamok által közösen összeállított, a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének mérését szolgáló mutatók portfóliójából választhatják ki.

- (19) Ez az ajánlás kifejezetten a romák egyenlőségét, társadalmi befogadását és részvételét előmozdító intézkedésekre irányul, ugyanakkor nem célja kizárni más hátrányos helyzetű csoportokat sem. Az ilyen csoportokra irányuló intézkedéseknek hasonló helyzetekben ugyanazonok az elveken kell alapulniuk. E tekintetben továbbra is érvényesek a romák társadalmi befogadásának közös alapelvei⁽¹⁶⁾. Az intézkedések révén ezenkívül általánosan érvényesíteni kell a romák egyenlőségét, társadalmi befogadását és részvételét az uniós és a nemzeti szakpolitikai kezdeményezésekben, különös figyelmet fordítva az interszekcionalitásra és a nemi dimenzióra. A 2020. október 7-i közleményben a Bizottság további iránymutatásokkal szolgál a nemzeti romastratégiai keretek tervezésére és végrehajtására vonatkozóan.
- (20) Ezen ajánlás egyik célja a romák egyenlőségével, társadalmi befogadásával és részvételével kapcsolatos közös célkitűzésekre vonatkozó hosszú távú kötelezettségvállalás megerősítése, valamint megújított és megerősített iránymutatás nyújtása olyan intézkedések meghatározásával, amelyeket a tagállamok e célkitűzések megvalósítása érdekében elfogadhatnak.
- (21) Ez az ajánlás teljes mértékben tiszteletben tartja a szubszidiaritás elvét és azt, hogy e terület elsődlegesen a tagállamok felelősségi körébe tartozik. Ezen ajánlás nem érinti a tagállamok nemzeti eljárásjogát és jogi hagyományait. A nemzeti körülményeket – például az egyes tagállamokban a romák teljes népességen belüli számát és arányát, az általános gazdasági helyzetet, a célcsoportok egyedi jellemzőit – kellően tiszteletben tartva, valamint azt is figyelembe véve, hogy az adott tagállamnak van-e lehetősége egy konkrét etnikai csoportot célzó szakpolitikát kidolgozni, közös, de differenciált megközelítést kell követni. A romák társadalmi befogadásának, egyenlőségének és részvételének előmozdítására irányuló tagállami megközelítéseket és intézkedéseket az egyes tagállamokban fennálló egyedi körülményeknek és szükségleteknek megfelelően kell kiválasztani és ezekhez kell igazítani, ami annak szükségességét is magában foglalja, hogy szélesebb összefüggésben foglalkozzunk a hátrányos helyzetű csoportokkal, köztük a romákkal. Az általános intézkedéseket úgy kell kialakítani, hogy azok biztosítsák a romák tényleges elérését.
- (22) A nemzeti romastratégiai keret alatt a nemzeti romastratégiák és/vagy a tágabb társadalmi-gazdasági helyzetet érintő olyan integrált nemzeti szakpolitikai intézkedések értendők, amelyek relevánsak a romák egyenlősége, társadalmi befogadása és részvétele szempontjából,

AJÁNLJA, HOGY:

1. A tagállamok fogadjanak el a társadalmi befogadásra irányuló politikáik tágabb keretén belüli, a romák helyzetét javító nemzeti romastratégiai kereteket, és azokról lehetőség szerint 2021 szeptemberéig tájékoztassák az Európai Bizottságot. A nemzeti és az uniós joggal, a rendelkezésre álló erőforrásokkal és a nemzeti körülményekkel összhangban a tagállamok adott esetben vizsgálják meg, hogy az ezen ajánlásban meghatározott intézkedések relevánsak-e a nemzeti kontextusban, majd pedig az összes érintett érdekelt féllel szorosan együttműködve – arányos és szelektív módon – hajtsák végre azokat. Szorgalmazzuk, hogy az intézkedések relevanciájának értékelése során a tagállamok vegyék figyelembe az önkéntes minimális kötelezettségvállalásokat, valamint a nemzeti körülményektől függő lehetséges további erőfeszítéseket, amint azt a közlemény is előírja.

⁽¹⁵⁾ Iránymutatás az egyenlőséggel kapcsolatos adatok gyűjtésének és felhasználásának javításáról (2018). Az Európai Számvevőszék megfelelő módszerek kidolgozását javasolta a romák valamennyi tagállamban történő társadalmi befogadására vonatkozó adatok gyűjtésére vonatkozóan. A romák integrációjával kapcsolatos uniós szakpolitikai kezdeményezések és pénzügyi támogatás: az elmúlt évtizedben jelentős előrelépések történtek, de a gyakorlatban további erőfeszítésekre van szükség. 14/2016. sz. különjelentés.

⁽¹⁶⁾ A közös alapelveket az Európai Roma Platform résztvevői az első, 2009. áprilisi ülésükön vitatták meg, majd azokat az EPSCO Tanács a 2009. június 8-i következtetéseiben hagyta jóvá, amelyekben felszólította a tagállamokat arra, hogy a szakpolitikák kialakítása és végrehajtása során adott esetben vegyék figyelembe a közös alapelveket. Az EPSCO Tanács következtetései a romák társadalmi befogadásáról (2009. június 8.).

Horizontális célkitűzések: egyenlőség, társadalmi befogadás és részvétel

2. A tagállamok tegyenek fokozott erőfeszítéseket olyan intézkedések elfogadására és végrehajtására, amelyek az egyenlőség előmozdítására, a megkülönböztetés és a cigányellenesség, továbbá a társadalmi-gazdasági kirekesztés, illetve ezek kiváltó okainak hatékony megelőzésére és leküzdésére irányulnak. Az említett erőfeszítéseknek például az alábbi intézkedéseket kell magukban foglalniuk:
- a) hatékony küzdelem a közvetlen és a közvetett megkülönböztetés ellen, többek között a zaklatás, a cigányellenesség, a sztereotipizálás, a romaellenes retorika, a romák elleni gyűlöletbeszéd, gyűlölet-bűncselekmények és erőszak – az ezekre történő felbujtást is beleértve, és függetlenül attól, hogy mindegyike az online vagy offline térben kerül-e sor – elleni küzdelem révén, mindenekelőtt a 2000/43/EK irányelvnek, a 2008/913/IB kerethatározatnak és a 2010/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek ⁽¹⁷⁾ az átültetése, végrehajtása és érvényesítése keretében;
  - b) átfogó áldozatsegítő rendszer kialakítása és előmozdítása, összhangban a 2012/29/EU irányelvvel, valamint segítségnyújtás a gyűlöletbűncselekmények roma áldozatai és a megkülönböztetést elszenvedő romák részére;
  - c) küzdelem a romákkal és különösen a roma nőkkel, a roma fiatalok, a roma gyermekekkel, a roma LMBTI személyekkel, az idős roma személyekkel, a fogyatékossgal élő roma személyekkel, a hontalan romákkal és az EU-n belül mobilis romákkal ⁽¹⁸⁾ szembeni többszörös és strukturális ⁽¹⁹⁾ megkülönböztetés ellen;
  - d) annak tudatosítása, hogy a diszkriminatív gyakorlatok elleni küzdelemre irányuló erőfeszítések – az egyenlőség tágabb célkitűzését előmozdító közös törekvés részeként – összefonódnak a cigányellenesség és a társadalmi-gazdasági kirekesztés elleni küzdelemre irányuló erőfeszítésekkel;
  - e) a cigányellenesség és a romákkal szembeni megkülönböztetés jelenségének elemzése és létezésének elismerése, valamint a figyelem felhívása az említett jelenségekre, azok megjelenési formáira és káros következményeire a médián, az iskolai tanterveken és más eszközökön keresztül, például a köztisztviselők és más érdekelt felek arra irányuló tájékoztatása révén, hogy képesek legyenek felismerni ezeket és küzdeni ellenük;
  - f) multikulturális figyelemfelkeltő tevékenységek és kampányok népszerűsítése az iskolákban;
  - g) a roma kultúrával, nyelvvél és történelemmel kapcsolatos tájékozottság előmozdítása, a roma holokausztra való emlékeztetést és a társadalmon belüli megbékélési folyamatokat is beleértve, többek között a tanárok idevágó képzésére irányuló intézkedésekkel és megfelelő iskolai tantervek kidolgozásával, mivel ez a tájékozottság alapvető fontosságú az előítéletek és a cigányellenesség – mint a megkülönböztetés fontos okainak – visszaszorítása szempontjából;
  - h) a romákkal kapcsolatos pozitív narratíváknak és roma példaképeknek, valamint a romákat sújtó nehézségek jobb megértésének a támogatása, például a közösségek közötti találkozások és az interkulturális tanulás elősegítésével.
3. A romák társadalmi befogadásának, egyenlőségének és részvételének eredményes támogatása érdekében a tagállamok küzdjenek a roma népesség körében tapasztalható rendkívül magas szegénységi arány és az anyagi és szociális nélkülözés ellen. Ennek során a tagállamok adott esetben alkalmazzanak az összes érintett szakpolitikai területre hangsúlyt helyező integrált megközelítést. Ezt például az alábbi intézkedések útján lehetne elérni:
- a) annak biztosítása, hogy megfelelő beruházások irányuljanak a humán tőkébe, az infrastruktúra fejlesztésébe és a lakhatásba, valamint a társadalmi kohéziót célzó szakpolitikákba, továbbá az ilyen beruházások irányításának javítása;
  - b) annak biztosítása, hogy a hátrányos helyzetű romák megfelelő szociális védelmi rendszereket vehessenek igénybe, beleértve mind a jövedelemtámogatást, mind pedig a természetbeni ellátásokat és a szolgáltatásnyújtást;

⁽¹⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) (HL L 95., 2010.4.15., 1. o.).

⁽¹⁸⁾ Az Európai Unió belüli szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló, roma származású uniós polgárok.

⁽¹⁹⁾ Rendszerszintű vagy strukturális megkülönböztetés alatt a jogalkotásból, a szakpolitikából és a gyakorlatból eredő egyenlőtlen-ségekből megmutató megkülönböztetés értendő, amely bár nem szándékos, de a jogalkotás, a szakpolitika és a gyakorlat kialakításának, végrehajtásának és felülvizsgálatának egy sor intézményes tényezőjére vezethető vissza. 'Roma and Traveller Inclusion: Towards a new EU Framework, Learning from the work of equality bodies', Equinet Perspective' („A romák és travellek társadalmi befogadása: lépések egy új uniós keretrendszer irányába. Az egyenlőség előmozdításával foglalkozó szervek munkájából levont tanulságok”, Az Equinet nézőpontja), 2020. június.

- c) a jövedelemtámogatás összekapcsolása egyrészt aktivizálási intézkedésekkel a munkaerőpiaci részvétel előmozdítása érdekében, másrészt foglalkoztatási támogatással, mindenekelőtt a roma nők és az EU-n belül mobilis romák esetében; tájékoztatás biztosítása az aktivizáló és támogató szolgáltatásokkal kísért ellátások igénybevételére való jogosultság meglévő jogi feltételeiről;
  - d) annak biztosítása, hogy kiemelt figyelem irányuljon a gyermekszegénység megelőzésére és az ellene való küzdelemre, többek között olyan hatékony nemzeti intézkedések meghozatala révén, amelyek figyelembe veszik a többgenerációs szegénységet állandósító mechanizmusokat és azt, hogy a roma gyermekek és családjaik támogatásra szorulnak a foglalkoztatás, a szociális szolgáltatások, az oktatás és a kisgyermekkorú nevelés és gondozás, az egészségügyi ellátás, a lakhatás, valamint az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés, az élelmezés és a szabadidős tevékenységekhez való hozzáférés egymással összefüggő területein;
  - e) a pénzügyi tájékozottság előmozdítása a fiatal felnőttek és a fiatal családok körében, amely az önrendelkezés előmozdítását és a pénzügyi kirekesztés felszámolását célzó intézkedések részeként a döntéshozatali és a tervezési készségek javítására is kiterjedne.
4. A tagállamok adott esetben fokozzák a romák – köztük a roma nők, a roma gyermekek, a roma fiatalok, az idősebb romák és a fogyatékkal élő roma személyek – érdemi részvételét és a velük folytatott konzultációt, hatékonyan támogatva ezáltal a romák egyenlőségét és a velük szembeni megkülönböztetés tilalmát. Ennek például az alábbi intézkedéseket kell magában foglalnia:
- a) az aktív polgári szerepvállalás támogatása a társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális és polgári részvétel előmozdításával, különös a roma nők és fiatalok esetében;
  - b) a kapacitásépítés és a vezetői készségek előmozdítása a roma civil társadalomban annak érdekében, hogy a roma személyek részt tudjanak venni a szakpolitikai ciklus valamennyi szakaszában és általában a közéletben;
  - c) a romák állami és magánintézményekben történő foglalkoztatásának elősegítése a szakpolitikai folyamaton belüli sokszínűség és szakértelem támogatása, valamint a példaképpéállítás érdekében;
  - d) a hátrányos helyzetű roma közösségek tagjainak tájékoztatása az emberi jogokkal, valamint a polgárok jogaival és kötelezettségeivel kapcsolatosan;
  - e) az erőforrások, hálózatok és szakértelem ágazatok közötti koordinációja a roma fiatalok döntéshozatali folyamatokba történő bevonásának fokozása és vezetői készségeik erősítésének segítése érdekében.

Ágazati célkitűzések

A minőségi inkluzív többségi oktatásban való részvétel lehetősége

5. A tagállamok biztosítsák, hogy minden roma ténylegesen egyenlő módon férjen hozzá valamennyi oktatási formához és szinthez, és azokban részt tudjon venni, a kisgyermekkorú neveléstől és a gyermekgondozástól kezdve egészen a felsőoktatásig, a második esélyt nyújtó oktatást, a felnőttképzést és az egész életen át tartó tanulást is beleértve.
6. A tagállamok javítsák a roma tanulók minőségi és inkluzív oktatáshoz való egyenlő hozzáférését, többek között például az alábbi intézkedések révén:
  - a) az oktatás terén tapasztalható szegregáció minden formájának megelőzése és felszámolása, valamint annak biztosítása, hogy minden tanuló támogatást kapjon a benne rejlő potenciál kibontakoztatásához;
  - b) az olyan téves diagnózisok megelőzése és felszámolása, amelyek eredményeként roma tanulók indokolatlanul kapnak a sajátos nevelési igényű tanulókat megillető ellátást, valamint annak biztosítása, hogy a sajátos nevelési igény megállapítása átlátható és jogszerű eljáráson alapuljon;
  - c) hatékony módszerek biztosítása az oktatás területén történt korábbi igazságtalanságok elismerése és az azokkal kapcsolatos jóvátétel céljából, a szegregációt, a roma tanulók speciális iskolákba történő indokolatlan beiskolázását és a velük szembeni egyenlőtlen bánásmódot is ideértve;
  - d) a méltányosság, az inkluzivitás és a sokszínűség előmozdítása az oktatási rendszeren belül és az osztályteremben, például szakmai továbbképzési programok, mentorálás és a társaktól való tanulás révén;
  - e) a szülők ösztönzése a roma tanulók oktatásában való tényleges szerepvállalásra, valamint az iskolák és a helyi közösségek közötti kapcsolatok erősítése, többek között közvetítők és pedagógiai asszisztensek alkalmazásával;
  - f) annak támogatása, hogy minden tanuló – a fogyatékkal élő gyermekeket is beleértve – egyenlő módon vehessen részt a többségi oktatáson belüli oktatási tevékenységekben és folyamatokban, és aktív szerepet vállalhasson azokban;

- g) az iskolai megfélemlítés és zaklatás online és offline formái elleni küzdelem, az összes tanuló – köztük a romák – védelme érdekében;
- h) a roma történelemmel, a roma kultúrával, valamint a megkülönböztetésnek és az annak háttérben álló okoknak – így például a cigányellenességnek és a tudattalan előítéleteknek – a felismerését és az ellenük való küzdelmet szolgáló módszerekkel kapcsolatos tájékozottság növelése a tanárok és az egyéb iskolai dolgozók körében, továbbá a figyelem felhívása a megkülönböztetésmentes oktatásnak és a többségi oktatásban való, ténylegesen egyenlő részvétel lehetőségének a fontosságára;
- i) az annak biztosítására irányuló erőfeszítések támogatása, hogy a roma tanulók a jelenlegi és a jövőbeli munkaerőpiaci igényeknek megfelelő készségekre tegyenek szert.
7. A tagállamok törekedjenek az oktatási lehetőségek, az oktatási eredmények és az iskolai végzettség terén tapasztalható mindennemű megkülönböztetés, egyenlőtlenség és hátrány felszámolására, adott esetben többek között például az alábbi intézkedések révén:
- a) a színvonalas kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel lehetőségének a biztosítása, kiemelt figyelmet fordítva a roma gyermekek – köztük a hátrányos helyzetű roma gyermekek – korai bevonására;
- b) személyre szabott támogatás és közvetítés biztosítása a nyelvi, kognitív és oktatási hiányosságok ellensúlyozása érdekében, szorosan együttműködve a roma tanulók családjával, valamint a második esélyt nyújtó oktatás és a felnőttoktatás ösztönzése;
- c) a korai iskolaelhagyás és a lemorzsolódás megelőzése az oktatás minden szintjén – kiemelt figyelmet fordítva többek között a roma lányokra ⁽²⁰⁾ –, például az iskolák, a közvetítők és a szociális védelmi szolgálatok közötti együttműködés útján;
- d) azon gyermekek kiszolgáltatott helyzetének elismerése, akiknek a szülei külföldre távoztak, és részükre elsőbbségi hozzáférés biztosítása az iskolaidő utáni programokhoz és a személyre szabott támogatáshoz;
- e) a romák társadalmi mobilitásának növelése, például előnyben részesítéssel, valamint célirányos ösztöndíjakkal a szakoktatás, a középfokú oktatás, a felsőoktatás és a tanárképzés területén, továbbá pályaválasztási tanácsadás útján;
- f) az oktatási szintek közötti gördülékeny átmenet biztosítása, valamint a felső középfokú és a felsőfokú végzettség megszerzésének előmozdítása, többek között pályaválasztási tanácsadás, tanácsadás, mentorálás és pénzügyi támogatási programok segítségével;
- g) a nem formális tanulásban és a tanórán kívüli tevékenységekben, többek között az egészségnevelésnek és az állampolgári ismeretek oktatásának keretébe tartozó ifjúsági, sport- és kulturális tevékenységekben való részvétel támogatása, valamint az olyan egyéb tevékenységekben való részvétel ösztönzése, amelyek fokozzák az önfejlesztést, a pszichológiai rezilienciát és a jóllétet;
- h) adott esetben a digitális készségek megszerzésének, a széles sávú hozzáférésnek, a megfelelő digitális infrastruktúra kialakításának, valamint annak előmozdítása, hogy – mind a formális, mind pedig a nem formális oktatási környezetben – a távtanulásban is felhasználható tananyagok álljanak rendelkezésre, hogy ily módon meg lehessen előzni a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű tanulóknak, valamint azok tanárainak és szüleinek a digitális kirekesztődését, továbbá hogy biztosítani lehessen a roma tanulók elérését, a vidéki térségekben, a szegregált területeken élő roma tanulókat is beleértve.

Hozzáférés a minőségi és fenntartható foglalkoztatáshoz

8. A tagállamok mozdítsák elő a roma személyek – különösen a roma fiatalok – ténylegesen egyenlő hozzáférést a minőségi és fenntartható foglalkoztatáshoz, adott esetben többek között például az alábbi intézkedések révén:
- a) a roma fiatalok megszólítása ⁽²¹⁾ azzal a céllal, hogy fel lehessen hívni a figyelmüket a rendelkezésre álló – lehetőleg integrált – foglalkoztatási és szociális szolgálatokra, valamint hogy kapcsolatba lehessen lépni őket az említett szolgálatokkal;
- b) a munkanélküli és inaktív roma fiatalok szükségleteinek kezelése olyan személyre szabott, holisztikus cselekvési tervek kidolgozásával, amelyek figyelembe veszik preferenciáikat és motivációjukat, az előttük álló akadályokat és hátrányos helyzetüket, továbbá munkanélküliségük és inaktivitásuk okait;

⁽²⁰⁾ Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége a Roma women in nine EU Member States (A roma nők helyzete kilenc uniós tagállamban) című, 2019. évi jelentésében a roma nőket és lányokat sújtó nehézségeket mutatja be.

⁽²¹⁾ Összhangban az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” témájú és az ifjúsági garancia létrehozásáról szóló, 2013. április 22-i tanácsi ajánlás felváltásáról szóló, 2020. október 30-i tanácsi ajánlással (HL C 372., 2020.11.4., 1. o.).

- c) az első munkatapasztalat-szerzési lehetőség, a munkaközvetítések, a tanulószerveződéses gyakorlati képzések és a szakmai előmenetel támogatása;
- d) az oktatásból a munka világába való átmenet megkönnyítése coaching, mentorálás, szakképzés, szakmai gyakorlatok, üzleti inkubátorházak és duális képzés révén;
- e) a digitális készségek romák általi elsajátításának támogatása annak érdekében, hogy ezáltal jobban megfeleljenek a munkaerőpiaci keresletnek, valamint kiaknázhassák a meglévő és az új digitális eszközök és tendenciák által a mindennapokban kínált lehetőségeket;
- f) a munkahelyi képzésnek, a készségfejlesztésnek, a szakmai képesítések megszerzésének és naprakésszé tételének, továbbá a második esélyt nyújtó oktatásnak a támogatása;
- g) az önfoglalkoztatáshoz és a vállalkozói tevékenységhez – a szociális vállalkozásokat is ideértve – történő valóban egyenlő hozzáférés előmozdítása célzott támogatások útján;
- h) a foglalkoztatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása mind a köz-, mind a magánszektorban, mégpedig olyan intézkedésekkel, mint például az előnyben részesítés és a munkaadókat célzó támogatási rendszerek, továbbá a foglalkoztatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, az aktív munkaerőpiaci politikákat is beleértve;
- i) a munkaerőpiaci mobilitás támogatása, különösen a korlátozott munkalehetőségeket kínáló vidéki térségekben és szegregált területeken élők esetében;
- j) küzdelem a megkülönböztetés ellen, valamint a megkülönböztetés visszaszorítása és felszámolása, mégpedig a megkülönböztetésmentes foglalkoztatással kapcsolatos tájékozottság növelésével és a foglalkoztatáshoz és az aktívizáló intézkedésekhez való hozzáférés javításával, továbbá a munkaadók képzése a megkülönböztetésnek és az annak hátterében álló okoknak – így például a cigányellenességnek és a tudattalan előítéleteknek – a felismerését és az ellenük való küzdelmet szolgáló módszereket illetően.

Egészségügyi ellátás és a minőségi egészségügyi és szociális szolgáltatások igénybevételének lehetősége

9. A tagállamok biztosítsanak korlátozások nélküli, ténylegesen egyenlő hozzáférést a minőségi egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz, különösen a leginkább veszélyeztetett csoportok, illetve a marginalizált vagy távoli térségekben élők számára, adott esetben például az alábbi intézkedések révén:
- a) egyenlő hozzáférés előmozdítása és megkönnyítése:
    - i. a roma nők számára a nemzeti egészségügyi rendszerek által általánosságban biztosított magas színvonalú orvosi vizsgálatokhoz, szűrővizsgálatokhoz, várandósgondozáshoz és szülést követő gondozáshoz, tanácsadáshoz és családtervezéshez, továbbá a szexuális és reprodukciós egészséggel kapcsolatos egészségügyi ellátáshoz;
    - ii. a roma nők számára a nemi alapú erőszak áldozatait segítő szolgálatokhoz;
    - iii. a roma gyermekek számára a minőségi egészségügyi alapellátáshoz, beleértve a minőségi megelőzési programokat, mint például az oltás;
    - iv. a kiszolgáltatott helyzetű romák, például az idősebb roma személyek, a fogyatékkal élő roma személyek, a roma LMBTI személyek, az EU-n belül mobilis romák, a harmadik országok roma állampolgárai és a hontalan roma személyek számára a minőségi egészségügyi ellátáshoz;
  - b) a roma lakosság figyelmének felhívása az olyan elsődleges megelőző intézkedésekre, mint az egészséges életmód népszerűsítésének programjai és a kóros szerhasználat megelőzése, valamint a mentális egészséggel kapcsolatos szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, adott esetben egészségügyi közvetítés útján;
  - c) a romákkal szembeni megkülönböztetés megelőzése és az ellene való küzdelem, mégpedig a megkülönböztetésmentes egészségügyi ellátással és az egészségügyi ellátás megkülönböztetésmentes igénybevételével kapcsolatos tájékozottság növelésével, képzéseket biztosítva egészségügyi szakemberek, orvostanhallgatók és egészségügyi közvetítők számára a megkülönböztetésnek és az annak hátterében álló okoknak – így például a cigányellenességnek és a tudattalan előítéleteknek – a felismerését és az ellenük való küzdelmet szolgáló módszerek tárgyában;
  - d) minden roma személy digitális kirekesztődése elleni küzdelem az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén olyan eszközökkel, mint például az egészségügyi információkhoz való hozzáféréshez szükséges digitális készségek hiányának az áthidalása;
  - e) az egészségügyi szolgáltatások terén tapasztalható szegregáció megelőzése és felszámolása;
  - f) az egészségügyi ellátás területén elkövetett múltbeli igazságtalanságok – többek között a roma nők kikényszerített, erőltetett vagy más okok miatt nem önkéntes sterilizációja – elismerésének és az azokkal kapcsolatos jóvátételnek a biztosítása;

- g) annak előmozdítása, hogy a romák egyenlő módon vehessenek részt az orvosi képzésekben, valamint a romák egészségügyi szakemberként és közvetítőként való alkalmazásának ösztönzése, különösen azokban a térségekben, ahol jelentős roma népesség él;
- h) a potenciális járványkötőresek elleni küzdelem és ezek megelőzése a marginalizált vagy távoli térségekben;
- i) hozzáférés biztosítása az érintett romák számára a fogyatékossgal élő személyek, idős személyek és szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek részére nyújtott közösségi és családi alapú szolgáltatásokhoz, például a következőkhöz: fejlesztési szolgáltatások, szociális lakhatás, fogyatékossgal élők napközi otthonai és nevelőszülői hálózatok;
- j) az otthonban történő elhelyezés megelőzése, valamint az intézményi gondozás felől a közösségi, családi alapú gondozás irányába történő elmozdulás elősegítése a bizonytalan helyzetbe került családok részére biztosított támogatással, például a következőkkel: tanácsadási szolgáltatások és pénzügyi ösztönzők, élelmiszersegély nyújtása, támogatott lakhatás és fejlesztési szolgáltatások;
- k) a romákat érintő, népegészségüggyel kapcsolatos bevált gyakorlatok cseréjének és átadásának előmozdítása, például a Bizottság és a tagállamok rendelkezésére álló népegészségügyi keretnek az egészségfejlesztéssel, a betegségmegelőzéssel és a nem fertőző betegségek kezelésével foglalkozó irányítócsoporthoz való felhasználásával;
- l) a szegénység kockázatának kitett személyek körében elterjedtebb betegségek kutatásának és megelőzésének az előmozdítása.

Hozzáférés megfelelő és deszegregált lakhatáshoz és az alapvető szolgáltatásokhoz

10. A tagállamok biztosítsák, hogy a romák egyenlő bánásmódban részesüljenek a megfelelő és deszegregált lakhatáshoz és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén, többek között például az alábbi intézkedések révén:
- a) hozzáférés biztosítása az olyan alapvető szolgáltatásokhoz, mint a vezetékes víz, a biztonságos és tiszta ivóvíz⁽²²⁾, megfelelő víziközmű-szolgáltatások, hulladékgyűjtési és -kezelési szolgáltatások, környezeti szolgáltatások, villamos energia, földgáz, közlekedés, pénzügyi szolgáltatások és digitális kommunikáció, valamint a fizikai infrastruktúrához, mégpedig azáltal, hogy az alapvető közüzemi szolgáltatások folyamatosságát egyrészt rendes körülmények között, másrészt pedig járványok, környezeti katasztrófák és egyéb válsághelyzetek esetén is biztosítják;
  - b) minden térbeli szegregáció nyomon követése, megelőzése és az ellene való küzdelem, valamint a deszegregáció előmozdítása a lakhatási problémák leküzdését szolgáló konkrét terveknek a helyi közösségek és az érintett roma közösségek bevonásával történő kidolgozása révén;
  - c) a lakhatásért, az alapvető szolgáltatásokért és a környezetminőségi előírásokért általában felelős hatóságok, valamint az említett területen érintett más releváns szereplők támogatása és megerősítése, például a lakhatási igények feltérképezéséhez, a szegregáció nyomon követéséhez és szükség esetén átfogó szabályozási vagy támogatási intézkedések végrehajtásához szükséges hatáskörrel és erőforrásokkal történő felruházásuk révén;
  - d) a kényszerkilakoltatások megelőzése a korai előrejelzés és a közvetítés előmozdításával, a kilakoltatás által fenyegetett személyek támogatásának megszervezése és szükség esetén megfelelő alternatív lakhatás biztosítása, különös figyelemmel a családokra;
  - e) a romák életkörülményeinek javítása és a szennyezésnek való kitettség miatti negatív egészségügyi hatások megelőzése és kezelése;
  - f) szociális támogatás és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása hajléktalan roma személyek részére;
  - g) egyenlő mértékű hozzáférés biztosítása a lakhatási támogatáshoz, továbbá az egyének és családok egyedi igényeinek figyelembevétele;
  - h) a marginalizált roma személyeket célzó integrált lakhatási programok támogatása olyan intézkedésekkel, mint például a lakásépítési és lakásfenntartási célú mikrohitel összekapcsolása a pénzügyi tájékozottság fejlesztésével és megtakarítási konstrukciókkal, az építési munkákkal kapcsolatos képzésekkel és aktivizálási intézkedésekkel;
  - i) megállóhelyek építésének és fenntartásának támogatása a travellerek számára.

⁽²²⁾ Lásd az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló, 2020. december 16-i (EU) 2020/2184 európai parlamenti és tanácsi irányelv (31) preambulumbekzdésével együtt értelmezett 16. cikkét (HL L 435., 2020.12.23., 1. o.).

Partnerségek és intézményi kapacitás

A nemzeti roma kapcsolattartó pontok bevonása és támogatása

11. A tagállamok biztosítsanak a nemzeti roma kapcsolattartó pontok számára megfelelő és szükséges forrásokat, személyzeti kapacitást és intézményi jogköröket, és tegyék képessé őket arra, hogy eredményesen összehangolják és nyomon kövessék a romák egyenlőségét, társadalmi befogadását és részvételét szolgáló nemzeti szakpolitikákat, beleértve a helyi szintű tájékoztatást is.
12. A tagállamok tegyék lehetővé a nemzeti roma kapcsolattartó pontok számára, hogy elősegítsék a roma civil társadalom részvételét és bevonását a nemzeti romastratégiai keretek és a helyi cselekvési tervek kialakításába, végrehajtásába, nyomon követésébe és felülvizsgálatába a nemzeti roma platformok megreformált folyamatain keresztül.
13. A tagállamok gondoskodjanak a nemzeti roma kapcsolattartó pontok bevonásáról a társadalmi befogadással kapcsolatos politikák és az egyetemes szolgáltatások kialakításába – többek között adott esetben az uniós források programozásával és nyomon követésével kapcsolatos döntéshozatalba – annak érdekében, hogy relevánsabbá válhassanak a romák számára és jobb tájékoztatást nyújthassanak.

Az egyenlő bánásmód előmozdításával foglalkozó szervek bevonása

14. A tagállamok – a vonatkozó nemzeti jogi kereteiken belül – támogassák az egyenlő bánásmód előmozdításával foglalkozó szerveket (a továbbiakban: az egyenlőség előmozdításával foglalkozó szervek) annak érdekében, hogy azok – megbízatásuk keretei között – eredményesen és függetlenül működhessenek, továbbá hogy együttműködhessenek valamennyi érintett szereplővel, így a nemzeti roma kapcsolattartó pontokkal, a hatóságokkal, a civil társadalmi szervezetekkel és a magánszektorral is. E támogatás keretében adott esetben képessé kell tenni az egyenlőség előmozdításával foglalkozó szerveket az alábbiakra:
  - a) a megkülönböztetéssel, a gyűlöletbeszéddel és a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos ügyek és a stratégiai peres eljárások végigvitele;
  - b) fellépés a megkülönböztetéssel, gyűlöletbeszéddel és gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos esetek alacsony bejelentési aránya ellen, és a romák tájékoztatása a jogaikat illetően;
  - c) a romák egyenlőségével és a velük szembeni megkülönböztetéssel kapcsolatos kutatások végzése és az erre vonatkozó adatok gyűjtése;
  - d) a roma civil társadalom kapacitásainak építése és a vele való együttműködés, az igazságszolgáltatáshoz való jogra és az esélyegyenlőséggel kapcsolatos jogszabályok fogantatására összpontosítva;
  - e) iránymutatás és képzés nyújtása a lakosságnak, valamint állami és magánszervezetek számára.
15. A tagállamok többek között az alábbiak révén tegyék lehetővé, hogy az egyenlőség előmozdításával foglalkozó szervek szorosan közreműködhessenek a romák egyenlőségére, társadalmi befogadására és részvételére vonatkozó nemzeti romastratégiai keretek és adott esetben az ezekhez kapcsolódó uniós finanszírozási programok kialakításában, végrehajtásában, nyomon követésében és felülvizsgálatában, és ehhez ténylegesen hozzájárulhassanak:
  - a) az egyenlőség előmozdításával foglalkozó szervek által a nemzeti stratégiai keretek végrehajtására vonatkozó előírásokkal kapcsolatban nyújtott tanácsok figyelembevétele annak érdekében, hogy ezen keretek kialakítása és végrehajtása során nagyobb figyelem irányuljon a megkülönböztetés megelőzésére és az ellene való küzdelemre – így többek között a cigányellenesség kezelésére –, ideértve a strukturális megkülönböztetés megszüntetésére irányuló erőfeszítéseket is;
  - b) annak lehetővé tétele, hogy az egyenlőség előmozdításával foglalkozó szervek részt vehessenek a nemzeti romastratégiai keretek végrehajtásának, nyomon követésének és felülvizsgálatának felügyelete céljából létrehozott struktúrák és a vonatkozó uniós források nyomon követését végző bizottságok munkájában.

A helyi és regionális érdekelt felek mobilizálása

16. A tagállamok adott esetben vonják be a regionális és helyi hatóságokat, valamint a helyi civil társadalmat a nemzeti stratégiai keretek kialakításába, végrehajtásába, nyomon követésébe és felülvizsgálatába.
17. A tagállamok ösztönözzék a regionális és helyi hatóságokat, hogy saját hatásköreik keretén belül alakítsák ki vagy tegyék naprakészé a helyi cselekvési vagy deszegregációs terveiket, illetve a romák egyenlőségét, társadalmi befogadását és részvételét célzó stratégiai kereteiket. Az említett helyi tervek vagy stratégiai keretek a lehetséges mértékben tartalmazzanak intézkedéseket, kiindulási értékeket, referenciaértékeket, mérhető célkitűzéseket és forrásallokációkat is.

18. A tagállamok biztosítsák a központi és a helyi hatóságok közötti együttműködést a romákkal szembeni megkülönböztetés megelőzését és az ellene való küzdelmet szolgáló uniós finanszírozási programok kialakítása és végrehajtása terén annak érdekében, hogy a programok előkészítése, végrehajtása, nyomon követése és értékelése során biztosított legyen a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének a figyelembevétele, és hogy az uniós források könnyebben eljussanak a helyi szintekre.
19. A tagállamok megfelelő intézkedésekkel, például előnyben részesítéssel mozdítsák elő az inkluzivitást és a sokféleséget annak biztosítása érdekében, hogy a romák egyenlő esélyekkel vállalhassanak munkát a helyi és regionális szintű közintézményekben.
20. A tagállamok mozdítsák elő a roma nők és férfiak helyi szintű szerepvállalását és ismerjék el helyi szintű képviselőiket.

Együttműködés a civil társadalommal

21. A tagállamok támogassák a szociális innovációt, valamint a hatóságok és a roma, illetve a romákat támogató civil társadalom közötti partnerséget és együttműködést.
22. A tagállamok teljes mértékben használják ki a nemzeti roma platformokat, illetve a tagállamokban rendelkezésre álló bármely egyéb, az együttműködést és párbeszédet szolgáló csatornákat annak érdekében, hogy a roma és a romákat támogató civil társadalmat, valamint az egyéb érdekelt feleket átlátható és inkluzív módon bevonják a nemzeti romastratégiai keretek és helyi cselekvési tervek kialakításába, végrehajtásába, nyomon követésébe és felülvizsgálatába.
23. A tagállamok támogassák a civil társadalmat a romák elleni gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd, valamint egyéb bűncselekmények figyelemmel kísérésében és bejelentésében, továbbá nyújtsanak segítséget az áldozatok számára a gyűlölet-bűncselekmények és a gyűlöletbeszéd eseteinek a bejelentéséhez.
24. A tagállamok biztosítsanak finanszírozást a roma és a romákat támogató civil társadalom – többek között a roma ifjúsági szervezetek – sokszínűségének és függetlenségének támogatásához, lehetővé téve számukra, hogy független ellenőrző szervezetekként figyelemmel kísérjék a nemzeti romastratégiai kereteket és azokról beszámoljanak, továbbá hogy adminisztratív kapacitásaikat fenntarthassák.
25. A tagállamok vonják be nemzeti, regionális és helyi szinteken a civil társadalmat és a roma közösségeket az uniós források teljes programozási ciklusába, akár az érintett uniós források monitoringbizottságának tagjaként is.
26. A tagállamok mozdítsák elő a kapacitásépítést és a vezetői készségek fejlesztését a roma civil társadalomban – többek között az ifjúsági szervezetekben – annak érdekében, hogy az érintett szervek és szervezetek képesek legyenek részt venni a szakpolitikai ciklus valamennyi szakaszában és általában a közéletben.
27. A tagállamok – a kormányzat, a civil társadalom, az üzleti és az ipari szféra, valamint a tudományos és a kutatási körök szerepvállalásával – mozdítsák elő az egyenlőséget és a társadalmi befogadást célzó ágazatközi munkát és szélesebb körű együttműködést. Ennek eredményeként a nemek közötti egyenlőséget előmozdító, a rasszizmus, a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés, az idegengyűlölet és az ezzel kapcsolatos intolerancia ellen küzdő, illetve a gyermekek, az idősek, a romák, a roma LMBTI személyek, a fogyatékossgal élők, a menedékkérők, a menekültek és más migránsok, valamint a hontalan személyek jogainak érdekében fellépő szervezetek által közösen megvalósított tevékenységekre kerülhet sor.

Transznacionális együttműködés

28. A tagállamok fokozzák az azzal kapcsolatos együttműködést és egymástól való tanulást, hogy miként lehet a romák egyenlőségének, társadalmi bevonásának és részvételének kérdését a leghatékonyabban érvényesíteni valamennyi főbb releváns uniós kezdeményezés végrehajtása során.
29. A tagállamok a nemzeti roma kapcsolattartó pontok hálózatának, az EURoma hálózatnak és az Európai Roma Platformnak a támogatásával mozdítsák elő a transznacionális partnerségeket és tapasztalatcseréket.

30. Egyes EU-n belül mobilis roma polgárok, akik a származási tagállamuktól eltérő tagállamokban telepednek le vagy ilyen tagállamban tartózkodnak ideiglenesen, többek között azért, hogy szezonális vagy rövid távú munkát vállaljanak, kiszolgáltatott helyzetben vannak. A tagállamoknak adott esetben bátorítaniuk kell a transznacionális együttműködés nemzeti, regionális és helyi szintű megfelelő formáinak – többek között két- vagy többoldalú projekteknek és megállapodásoknak – a létrehozását és az ezekben való aktív részvételt, tiszteletben tartva mindeközben a meglévő uniós jogi keretet és a hatályos nemzeti jogot. Ez magában foglalhatná például az olyan kérdésekben folytatott együttműködést is, amelyek a roma gyermekek oktatásban való részvételének lehetőségéhez, valamint oktatási tapasztalataihoz és eredményeihez, továbbá a települési szintű szükségletekhez és nehézségekhez kapcsolódnak. Ebben az együttműködésben maguknak a romáknak is részt kell venniük.

Finanszírozás

31. A tagállamok – különösen a romák egyenlősége, társadalmi befogadása és részvétele terén nagyobb kihívásokkal szembenéző és/vagy nagyobb roma közösségekkel rendelkező tagállamok – teljes mértékben és optimálisan használják fel azokat az általános és célzott uniós és nemzeti forrásokat, amelyek relevánsak a romákkal szembeni megkülönböztetés megelőzése és az ellene való küzdelem szempontjából; ide tartozhat az olyan hátrányos helyzetű csoportok és marginalizált közösségek, mint a romák társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítására irányuló egyedi célkitűzések meghatározása⁽²³⁾, valamint a romák egyenlősége és társadalmi-gazdasági integrációja szempontjából releváns uniós és nemzeti finanszírozási források eredményes összehangolásának biztosítása.
32. A tagállamok segítsék elő a regionális, helyi, városi és más hatóságok, a gazdasági és szociális partnerek és a civil társadalmat képviselő releváns szervezetek, a nem kormányzati szervezetek, valamint a társadalmi befogadás, az alapvető jogok és a megkülönböztetésmentesség előmozdításával foglalkozó szervezetek részvételét az uniós programok előkészítésében, végrehajtásában, nyomon követésében és értékelésében, ideértve a monitoringbizottságokban való részvételüket is.
33. A tagállamok különítsenek el megfelelő nemzeti erőforrásokat a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszerben és a nemzeti stratégiai keretekben előirányzott szakpolitikai intézkedések végrehajtásához, biztosítva azt, hogy ezen intézkedések a roma közösségek tényleges igényeit tükrözzék, továbbá hogy arányban álljanak a roma közösségek méretével és az őket sújtó nehézségekkel.
34. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben⁽²⁴⁾ figyelembe kell venni és elő kell mozdítani a mindenki számára megvalósítandó esélyegyenlőséget, és ösztönözni kell a hátrányos helyzetű csoportok, többek között a romák és más, faji vagy etnikai kisebbséghez tartozó személyek társadalmi befogadását.
35. A tagállamok javítsák a kisebbségek társadalmi-gazdasági integrációját célzó uniós programok vagy strukturális reformok kialakítását, végrehajtását, nyomon követését és értékelését, például oly módon, hogy technikai segítségnyújtást igényelnek a strukturálisreform-támogató programból.
36. A tagállamok ösztönözzék a nemzeti és az uniós források felhasználását a központi és helyi szintű hatóságok, illetve a civil társadalmi szervezetek kapacitásainak fejlesztésére, valamint a bevált gyakorlatok közöttük történő cseréjének lehetővé tételére annak érdekében, hogy ezek a hatóságok és szervezetek az egyenlőség és a társadalmi befogadás megvalósításának felgyorsításával – és többek között a szegregáció elleni küzdelemmel és a romák részvételének előmozdításával – hozzájárulhassanak a romákkal szembeni megkülönböztetés elleni küzdelmet szolgáló intézkedések végrehajtásához.
37. A tagállamok gondoskodjanak a helyi szintű finanszírozási igények kielégítéséről – adott esetben a városi térségekben felmerülő finanszírozási igényeket is beleértve – annak érdekében, hogy támogassák az EU-n belül mobilis romákat, többek között nyelvi képzések, színvonalas kisgyermekkorú nevelés és gondozás, iskoláztatás, állami foglalkoztatási szolgáltatások nyújtásával és szociális munkások, közvetítők stb. biztosításával.

⁽²³⁾ Lásd különösen a 2021-2027-es időszakra vonatkozó ESZA+-javaslat 4. cikke (1) bekezdésének v. és viii. pontját.

⁽²⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/241 rendelete (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról (HL L 57., 2021.2.18., 17. o.).

A nemzeti romastratégiai keretek nyomon követése és az ezekre vonatkozó jelentéstétel

38. A tagállamok kövessék nyomon és értékeljék a nemzeti stratégiai keretek végrehajtását, adott esetben az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (a továbbiakban: az Ügynökség), a nemzeti roma kapcsolattartó pontok, a nemzeti statisztikai hivatalok és a Bizottság által a romamutatókkal és beszámolóval foglalkozó munkacsoport keretében, az Ügynökség koordinálásával kidolgozott mutatók portfóliójának a felhasználásával⁽²⁵⁾. Nemzeti jogi keretük és szakpolitikai megközelítéseik fejlődésével, valamint a területükön élő romák helyzetének alakulásával összhangban a tagállamok nemzeti mutatókat is alkalmazhatnak.
39. A közleményben meghatározott uniós célkitűzések és kiemelt célok fényében a tagállamok adott esetben építsenek be olyan nemzeti mennyiségi és/vagy minőségi célértékeket a nemzeti romastratégiai keretekbe, amelyeket hozzáigazítottak a nemzeti viszonyokhoz és az egyenlőséggel kapcsolatos adatok gyűjtésére rendelkezésre álló lehetőségekhez, amelyek például etnikai hovatartozás szerint bontott adatoknak vagy idevágó szociodemográfiai közelítő adatoknak, illetve ezek kombinációjának a gyűjtését is magukban foglalhatják.
40. A tagállamok 2023 júniusáig tájékoztassák a Bizottságot az ezen ajánlással összhangban hozott valamennyi intézkedésről. Ezt követően két évente számoljanak be a Bizottságnak a folyamatban lévő és az új intézkedésekről, többek között nyújtsanak tájékoztatást az egyes tematikus területeken a nemzeti romastratégiai keretek végrehajtása terén elért előrelépésekről. A Bizottság a tagállami jelentéseket fel fogja használni a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer végrehajtásáról az Európai Parlament és a Tanács részére két évente benyújtandó jelentések és az értékelő jelentések elkészítéséhez.
41. Az átláthatóság növelése és a szakpolitikai tanulságok levonásának lehetővé tétele érdekében a tagállamok segítsék elő a romák egyenlőségéről, társadalmi befogadásáról és részvételéről szóló nemzeti jelentések teljes nyilvánosságra hozatalát, és adott esetben szervezzék meg, hogy a nemzeti stratégiát és a végleges végrehajtási jelentéseket a nemzeti parlamentek is megvitathassák.
42. Annak érdekében, hogy közölni tudja a kiindulási helyzet megállapításához, továbbá a romák helyzetének változását tükröző féldős és végleges eredmények méréséhez szükséges adatokat, az Ügynökség végezzen rendszeresen – 2020-ban, 2024-ben és 2028-ban – felméréseket a romák helyzetével kapcsolatban. Az Ügynökség a romamutatókkal és beszámolóval foglalkozó munkacsoport segítségével támogassa ezenkívül a tagállamokat az egyenlőséggel kapcsolatos releváns adatok gyűjtésére irányuló erőfeszítéseikben, a Bizottságot pedig a nyomon követés és az elemzés terén, valamint segítsen a nemzeti roma kapcsolattartó pontoknak a jelentéstételben,

FELKÉRI A BIZOTTSÁGOT, HOGY:

43. Gondoskodjon arról, hogy a nemzeti romastratégiai keretek végrehajtásáról az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak készítendő jelentései előkészítésének alapját a tagállamok által közölt információk képezzék.
44. Folytassa az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének kérdése általánosan érvényesüljön valamennyi főbb bizottsági kezdeményezés kialakítása és végrehajtása során, továbbá a romák egyenlőségét, társadalmi befogadását és részvételét szolgáló szakpolitikák nyomon követését is folytassa az európai szemeszter, valamint a szociális jogok európai pillére keretében.
45. Folytassa a transznacionális partnerségek és tapasztalatcsere előmozdítását a nemzeti roma kapcsolattartó pontok hálózata, az EURoma hálózat, az Európai Roma Platform, a civil társadalom monitoringjára irányuló európai parlamenti előkészítő intézkedés, valamint az egyenlőség előmozdításával foglalkozó nemzeti szervek európai hálózata (Equinet) részére biztosított támogatással.

Ez az ajánlás a romák integrációját célzó hatékony tagállami intézkedésekről szóló 2013. december 9-i tanácsi ajánlás helyébe lép.

Kelt Brüsszelben, 2021. március 12-én.

*a Tanács részéről
az elnök*

A. P. ZACARIAS

⁽²⁵⁾ A 2020. október 7-i közlemény 2. melléklete, valamint a Monitoring framework for an EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation – Objectives and indicators (A romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer nyomonkövetési kerete – célok és mutatók) című dokumentum.